

Mediteran je kolijevka brojnih starih ali i modernih svjetskih civilizacija. Mediteran je kroz povijest bio prostor susreta civilizacija, trgovine i kulturne razmjene, ali i zona sukoba i geopolitičkih napetosti. Mediteran je jedno od rijetkih područja koje povezuje brojne različite civilizacije, kulture, običaje, vjere, političke sustave, narode. Povezuje i spaja, a ne samo razdvaja. Mediteran je istovremeno i područje koje je izvor brojnih sigurnosnih izazova za sve države koje ga okružuju: brojnih sukoba i ratova, ilegalnih migracija, vjerski motiviranog radikalizma i nasilja, snažnih i dubokih političkih podjela i razlika, sjecište interesa sila koje se ne nalaze u neposrednoj blizini Mediterana.

Mediteran predstavlja ključni prometni trgovački pravac ne samo za oko 550 mil ljudi koji na njemu žive nego još nekoliko puta više koji u znatnoj mjeri ovise o sigurnosti tog pomorskog prometnog pravca. Mir i stabilnost Mediterana predstavlja temelj za mir i stabilnost europskog kontinenta, ali i područja koja su već dugi, dugi niz godina suočena s nestabilnom političkom, sigurnosnom i društvenom situacijom. Stoga je nužnost, kako bi nas Mediteran spajao, a ne dijelio, ozbiljno poraditi na njegovoj sveukupnoj sigurnosti, stabilnosti te oporavljivosti nakon pojave sigurnosnih izazova. Sigurnost nije samo stanje nego je to proces koji ovisi o brojnim čimbenicima. Sigurnost je stvarna ali i percepcijska vrijednost koja može odudarati od stvarnosti. Nitko više ne može pobijediti niti u jednom budućem sukobu ili ratu ako ostane sam. Stabilna i sigurna partnerstva i savezništva usmjerena ka konstruktivnoj i razvojnoj suradnji, stvaraju preduvjete održivosti pozitivnih procesa na lokalnoj i regionalnoj razini. Održivosti nema bez poticanja procesa kojima se poboljšava životni standard stanovništva, poboljšavaju edukacijski procesi, otvaraju nova održiva radna mjesta u skladu s nacionalnim razvojnim strategijama i prioritetima, izgrađuje učinkovit preventivno-represivni sustav koji neće zloupotrebjavati povjerenje u uporabu sile.

Mediteran treba biti izvor energetske sigurnosti i stabilnosti država koje ga okružuju kao i onih koje se posredno naslanjaju na Mediteran. I kao trgovački pravac, i kao ribolovno područje, i kao prostor uspostave racionalnog razgraničenja teritorijalnih voda ali i kao obilan izvor energenata. Mediteranske države trebaju raditi na stabilizaciji društvenih i političkih prilika te razvoju zajedničkih projekata koje treba približiti različite političke sustave, vjere i interese.

Sigurnost nije samo neka usputna fraza. To je i stanje i proces kojeg je većina stanovnika postala snažno svjesna u posljednjih 10ak godina. Sigurnost se povezuje s nacionalnim ali i međunarodnom obrambenim kapacitetima uz pomoć kojih se možemo i trebamo suočavati s krizama. Naime, sad je i više nego jasno da više nitko niti iz jednog sukoba, a kamo li rata, ne može izaći kao pobjednik ako ostane sam, bez partnera, prijatelja i saveznika. Stvaranje nacionalnih obrambenih i sigurnosnih snaga je nužnost. Narod koji ne hrani svoju vojsku, hranit će tuđu. Naše vojske, u okviru EU i NATO saveza trebaju surađivati. Ipak treba postaviti opravdano pitanje mogu li uistinu sve vojske iz saveza i unije surađivati na isti način i s istim razinama povezanosti i uvezanosti? Jezik političke korektnosti u traženju odgovora koji trebaju ponuditi rješenja za postojeće i buduće krize i prijetnje je štetan. Trebamo iskreno i otvoreno razgovarati o stvarnim, a ne nekim iluzornim uzrocima izazova s kojima se suočavamo kako bi

spriječili pojavu bavljenja posljedicama, a ne rješavanja uzroka što nam mora biti prioritet. Trebamo zajedno raditi na tim pitanjima. Posebno u suočavanju sa prijetnjama koje dolaze iz informacijsko-kognitivne i digitalne domene (uključujući i UI). Europa mora biti u stanju braniti svoje interese izvan teritorija EU. Ako ih branimo unutar našeg teritorija, negdje smo pogriješili.

Na Mediteranu trenutno bijesne brojni sukobi i ratovi:

- Libija je vrlo nestabilna država u kojoj bukne, i izvana poticani, ratovi.
- Sirija je još uvijek neizgrađena država s neizvjesnom budućnosti
- Libanon je izložen snažnim unutarnjim, ali i vanjskim sigurnosnim izazovima
- Izrael je država koja je predmet čestih napadnih djelovanja
- Na području Gaze buja radikalizam i terorizam
- Brojne države na Mediteranu izložene su posljedicama politički i vjerski motiviranih radikalizacijskih i terorističkih djelovanja, kao i djelovanju međunarodnog OK
- I dalje postoje otvorena pitanja granica i teritorijalnih pretenzija između pojedinih država kako na kopnu tako i na moru
- Jačanje stranih štetnih utjecaja u nekim državama na sjeveru Mediterana (a donedavno i na njegovoj istočnoj obali) kojima države koje nisu na Mediteranu pokušavaju ostvariti svoje strateške ciljeve izlaska na topla mora ga dodatno destabiliziraju
- Djelovanje Rusije i Srbije na političke i društvene procese u BiH, Crnoj Gori te drugim državama područja WB6 s ciljem njihove destabilizacije je jasno vidljivo već dulji niz godina
- Mediteran je manevarski prostor kojeg brojne grupe međunarodnog ozbiljnog OK koriste za provoz ilegalnih migranata.

Izazovi su brojni i vrlo zahtjevni, Međutim, ne postoji nešto što se opisuje izrazom nemoguća misija. Nužnost uspostave otvorene i iskrene komunikacije, dijaloga a ne monologa, preveniranjem sukoba i ratova po potrebi dalje od javnosti kako bi se stvorili preduvjeti za razvoj povjerenja; jačanje mini multilateralne na različitim, i političkim, razinama (zakonodavnim izvršnim, akademskim, stručnim...); prihvaćanje činjenice da je suočavanje s pitanjima sigurnosti i stabilnosti zadaća cijelog društva zbog čega se treba razvijati takve oblike institucionalne ali i izvan institucionalne suradnje; jačanje institucija u državama koje su blizu definicije "failed states"; prepoznavanje zlobnih i zlonamjernih stranih utjecaja; zajednička borba protiv klimatskih promjena i s njima povezanih ilegalnih migracija poticanjem razvojnih programa i jačanjem sigurnosti i stabilnosti; jačanjem kapaciteta za sigurnost trgovačkih pomorskih pravaca.

Za te nam snažne iskorake trebaju osobe koje obnašaju dužnosti u svojim državama na rangui razini državnika a ne samo političara. Jer stabilan i siguran Mediteran je nužnost ne samo za države koje ga okružuju nego i brojne druge koje o njemu ovise. Izravno i posredno.

Izgradnja odnosno preslikavanje demokratskih procesa iz Europe na ta područja je teško primjenjivo. To se više puta pokazalo u povijesti političkih i sigurnosnih procesa. S obzirom na činjenicu da procesi na južnom Mediteranu, kao i oni koji utječu na njega iz Afrike, mogu bitno utjecati na društvene (i polarizacijske) procese na sjeveru Mediterana, da se na području Afrike trenutno odigrava oko 50 sukoba i ratova s velikim brojem ubijenih, ranjenih ali i prognanih osoba. Ti sukobi osim što utječu na bitno smanjivanje gospodarske moći stanovništva, snažno negativno utječu i na jačanje zdravstvenih kriza koje se (i)legalnim migracijama mogu distribuirati i izvan područja sukoba i ratova.

Možemo li pozitivno djelovati na razvoj situacije u Africi i Bliskom istoku?

Možemo li raditi na izgrađivanju međusobnog povjerenja i konstruktivizma, možemo li Mediteran zvati Mare Nostrum, može li turizam biti jedna od glavnih razvojnih poluga država na jugu Mediterana kao što su to Maroko, Alžir, Tunis, Egipat?

Mogu li te države ostvariti znatne viškove u proizvodnji energije iz obnovljivih izvora (pored onih fosilnog porijekla) te ju distribuirati onima koji su tu energiju spremni pošteno platiti?

Može li se uz pomoć izraelske tehnologije pokrenuti procese desalinizacije mora i osigurati voda za ljude kao i proizvodnju hrane?

Mogu li se uspostaviti učinkoviti i kvalitetni edukacijski programi za studente koji bi ostali na tom području?

Kako EU može svojim djelovanjem potaknuti stabilnost, sigurnost i održivost južnog Mediterana s ciljem jačanja njihovih unutarnjih kapaciteta za borbu protiv OK i ilegalnih migracija?

Možemo li pomoći u dugoročnoj stabilizaciji Bliskog istoka razvijajuću povjerenja između ključnih država na primjeru postignutih Abrahamskih sporazuma?

Možemo li jačati otpornost društva uz pomoć vjerskih struktura?

Može li Mateiev plan biti jedan od temelja suradnje. Naime, taj plan definira upravo slične ključne ciljeve područja djelovanja: Voda i poljoprivreda, Energetika i infrastruktura te Obrazovanje i zdravstvo. Ona područja bez kojih nema sigurnog i održivog života i budućeg razvoja.